

2024-01-08

Uppsala kommun. E-post: SBF.planadministrator@upsala.se

samt för kännedom:

Länsstyrelsen. E-post: upsala@lansstyrelsen.se

Riksantikvarieämbetet. E-post: registrator@raa.se

Yttrande över förslag till detaljplan för del av Kvarteret Ubbo, Uppsala kommun. Granskning 2. Dnr: PBN 2015-003138.

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, har tagit del av rubricerade planförslag på granskning till 2024-01-12. SBF anför följande synpunkter utifrån föreningens verksamhetsområde:

Sammanfattning

SBF avstyrker planförslaget. Även om vissa smärre justeringar skett sedan föregående granskning anser SBF att planförslaget medför ett oacceptabelt intrång i den unika kulturmiljön och medför påtaglig skada på riksintresset och därmed strider mot miljöbalken (3 kap 6 §). Planförslaget strider också mot plan- och bygglagen (2 kap 6 §) genom de negativa effekterna för stadsbilden med dess höga kulturvärden samt mot nationella mål för att värna kulturarvet. SBF anser vidare att det är oacceptabelt att riva brygghuset, en av få återstående gårdsbyggnader i Uppsala från 1700-talet.

Synpunkter på planförslaget

Kvarteret, Ubbo/Odinslund, ligger mitt i Uppsalas historiska hjärta med Slottet, Domkyrkan och Carolina Rediviva som nära grannar. Här finns även Ärkebiskopsgården, Gustavianum, Dekanhuset och Trefaldighetskyrkan. Planområdet angränsar till det historiska processionsstråket mellan Slottet och Domkyrkan, ”Kröningsstråket”, vars namn anknyter till att flera kungar och en drottning har krönts i Domkyrkan.

Planens syfte är att möjliggöra uppförandet av tre nya byggnader för hotell, utställningslokaler och tillfällig vistelse. De nya byggnaderna får uppföras i 2 och 4 våningar. Jämfört med granskningsförslag 1 har vissa justeringar skett, bland annat har byggnadsvolymen minskats något. Den totala bruttoarean är cirka 2 400 m² ovan mark samt 1 200 m² under mark. En av byggrätterna är placerad längs med tomtgränsen mot Odinslund och processionsstråket. Plan- och byggnadsnämnden beslutade 2015-03-06 att bevilja rivningslov för det befintliga brygghuset från 1700-talet under förutsättning att ny detaljplan vinner laga kraft.

Även om planförslaget justerats i några avseenden kvarstår de synpunkter SBF anförde vid granskning 1. I det följande utvecklar SBF föreningens synpunkter.

Några av uttrycken för riksintresset för Uppsala stad [C 40 A] lyder:

Centralmaktens, domkyrko- och lärdomsstadens bebyggelse och miljöer från medeltiden fram till idag. [...] Miljöer och offentliga byggnader som hör samman med funktionen som residens-, förvaltnings- och regementsstad från 1600-talet till 1900-talet. [...] Den monumentala bebyggelsens dominans i stadsbilden genom siktlinjer och vyer längs gator, från torgrum och från Fyrisån. Stadens siluett från infarterna och vägar som passerar staden med domkyrkan, slottet och Carolina Rediviva som viktiga landmärken.

I Uppsalas stadskärna är det främst i området kring domkyrkan och slottet som den äldre bebyggelsen finns kvar i större utsträckning. Ubbo/Odinslund ingår i själva kärnan i detta område av riksintresse för kulturmiljövården. Det är ett unikt stadsrum; en central plats i staden alltsedan medeltiden med processionsstråket mellan domkyrkan och slottet. Planområdet omsluts av kulturhistoriskt och historiskt mycket värdefulla byggnader som Clasonska huset och stenhuset (med ursprung i 1600-talet), Annerstedska ladan och Jontes hus (från 1700-talet), f.d. Lindska skolan (1800-talet) samt Akademihotellet och Studentkåren (1930 resp. 1967). I den gröna lungan som omsluts av dessa hus och som vetter mot allén ligger två friliggande byggnader från 1700-talet, varav ett är det rivningshotade brygghuset.

Vyn mot dessa byggnader från olika århundraden och platsens öppenhet är en tillgång för länken mellan domkyrkan och slottet. Vyn utgör ett sammanhängande stycke – snart helt försvunnen – Uppsalamiljö. Karaktäristiska drag i miljön är nivåskillnaderna som förtydligas av de olika byggnaderna, det öppna sambandet mellan den gröna slänten och alléerna, initierade av Linné på 1700-talet, samt övergången till grönområdet upp mot slottet. Denna öppenhet har rått i 150 år och är en del av områdets historiska berättelse. Ubbo/Odinslund framstår visuellt som en del av parken.

Ett genomförande av förslaget till detaljplan skulle medföra att denna historiska vy skymms från stråket mellan slottet och domkyrkan. Det faktum att det finns en detaljplan för området, där genomförandet sedan länge passerats och som endast till en del byggts ut är inget argument för att fortsätta bygga i området idag. Brygghusets angivna dåliga skick ska vägas mot byggnadens höga kulturhistoriska värde både i egenskap av ett av få bevarade gårdshus från 1700-talet i staden och som ett kulturhistoriskt värdefullt hus inom riksintresse för kulturmiljövården. Det villkorade rivningslovet för gårdshuset överensstämmer inte med den angivna inriktningen enligt plan- och bygglagen där det anges att en förutsättning för att ge rivningslov är att byggnaden ”inte bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde” (9 kap 34 §).

Den viktigaste frågan är om ytterligare bebyggelse överhuvudtaget är förenlig med det unika områdets höga kulturmiljövården. Upplandsmuseet har tydligt tagit ställning genom att vid granskning 1 avstyrka ett antagande av detaljplanen. I granskningsutlåtandet sammanfattas museets yttrande:

Upplandsmuseet avstyrker ett antagande av planen. De anser att det är orimligt att riva brygghuset, ett 1700-talshus, i Uppsalas stadskärna, som de menar har mycket stora kulturhistoriska värden och tillhör en sällsynt och hotad byggnadskategori. De anser även att uppförandet av nya byggnader enligt granskningsförslaget skulle skada både upplevelsen av det historiska stråket och kraftigt förvanska Odinslund. Upplandsmuseet menar också att kulturstråket får sitt unika värde genom just frånvaron av sentida bebyggelsestillskott. De anser att den balans som upprätthålls av öppna ytor på ömse sidor av allén kommer rubbas och alléns idag självklara riktning riskerar att bli mindre prominent. Vidare anser de att upplevelsen av den värdefulla bebyggelsemiljön från 1700- och 1800-talen förtas när tomten byggs igen och när stödmuren från 1760-talet och byggnaderna ovanför och nedanför muren skymms. De menar även att de nya byggnaderna bryter den visuella kontakten mellan domkyrkoområdet och Carolina Rediviva.

Kulturnämnden bedömer att genomförande av planförslaget skulle medföra påtaglig skada på riksintresset. Länsstyrelsen anför, senast vid granskning 1, risk för påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövård. Det är synnerligen anmärkningsvärt att kommunen, trots dessa uttalanden från expertorgan, inte ens bedömer att ett genomförande av detaljplaneförslaget skulle medföra risk för betydande miljöpåverkan och därför inte heller upprättat en miljökonsekvensbeskrivning.

SBF anser att planförslaget inte kan godtas eftersom kulturhistoriska och historiska värden i denna, för hela landet betydelsefulla historiska plats, skulle förvanskas och förstöras. SBF bedömer att det medför påtaglig skada på riksintresset och därmed strider mot miljöbalken (3 kap 6 §). Vidare medför planförslaget ett påtagligt intrång i den historiska stadsbilden och strider därmed mot plan- och bygglagen där det anges att byggnader ska placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och intresset av en god helhetsverkan (2 kap 6 §). Planförslaget uppfyller inte heller kraven enligt det nationella miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* och det *Arkitekturpolitiska målet* som båda anger att kulturhistoriska och historiska värden ska tas tillvara.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Tomas Nyström
Ordförande

Kristina Berglund
Adj. styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen är en oberoende, ideell miljöorganisation med cirka 6000 medlemmar som grundades i samband med det av Europarådet utlysta byggnadsvårdsåret 1975. Föreningens ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård, byggnadskultur och hållbart byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv som resurs i samhällsutvecklingen samt att främja god kvalitet i nutida stadsplanering.